

GRZEGORZ ĆWIKLIŃSKI*

Sprawozdanie z IV Ogólnopolskiej Konferencji Prawa Procesowego „Procedury w sprawach małżeńskich i rodzinnych”

W dniach 10-11 maja 2016 r. w Olsztynie odbyła się IV Ogólnopolska Konferencja Prawa Procesowego zatytułowana *Procedury w sprawach małżeńskich i rodzinnych*. Wydarzenie miało miejsce w Centrum Edukacji Technologicznej *Stara Kotłownia* oraz w Centrum Konferencyjnym Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w olsztyńskim Kortowie. Organizatorami była Katedra Prawa Kanonicznego i Wyznaniowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie we współpracy z Korpusem Adwokatów Kościelnych w Polsce, Oddziałem Okręgowym Katolickiego Stowarzyszenia *Civitas Christiana* w Olsztynie, Studenckim Kołem Naukowym Prawników Kanonistów oraz Studenckim Kołem Naukowym Prawa Wyznaniowego *Fides*. Spotkanie objęli swoim patronatem: Minister Sprawiedliwości Zbigniew Ziobro, Sekretarz Generalny Konferencji Episkopatu Polski ks. bp dr hab. Artur Miziński, Metropolita Warmiński ks. abp dr Wojciech Ziemba, Wojewoda Warmińsko-Mazurski Artur Chojecki, Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego Gustaw Marek Brzezina, JM Rektor Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie prof. zw. dr hab. Ryszard Górecki, Przewodniczący Rady Prawnej Konferencji Episkopatu Polski ks. abp prof. dr hab. Andrzej Dziega, Dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie prof. zw. dr hab. Stanisław Pikulski, Prezes Stowarzyszenia Kanonistów Polskich ks. prof. zw. dr hab. Józef Krukowski oraz Przewodniczący Korpusu Adwokatów Kościelnych w Polsce ks. prof. zw. dr hab. Ryszard Sztymlicz.

Zamiarem organizatorów było umożliwienie pogłębienia naukowej dyskusji na temat wielorakich procedur przewidzianych w systemach prawa kanonicznego oraz świeckiego, ze szczególnym uwzględnieniem prawodawstwa

* mgr Grzegorz Ćwikliński – doktorant w Katedrze Prawa Kanonicznego i Filozofii Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie; e-mail: grzegorz.cwiklinski@uwm.edu.pl

polskiego, służących ochronie małżeństwa, rodziny i osoby w rodzinie. Szczególnym kontekstem rozważań była dynamicznie zmieniająca się polska rzeczywistość, której skutkiem są rodziny niejednokrotnie polaryzujące się religijnie i światopoglądowo. Określenie interdyscyplinarnej płaszczyzny naukowej refleksji okazało się atrakcyjnym zaproszeniem, na które pozytywnie odpowiedziało wielu specjalistów prawa procesowego z Polski i zagranicy, a także doktorantów oraz studentów zarówno prawa, jak i prawa kanonicznego.

Konferencję rozpoczęło powitanie przybyłych gości przez przedstawicieli organizatorów. Następnie głos zabierały osoby reprezentujące Władze Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Władze Rządowe i Samorządowe Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Katolickie Stowarzyszenie *Civitas Christiana*, a na koniec przemówił Dyrektor Centrum Innowacji i Transferu Technologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, który zarządza *Starą Kotłownią* – miejscem, w którym zainaugurowano konferencję. Obrady zorganizowano w dziewięciu sesjach tematycznych, z których sześć odbyło się 10 maja, a kolejne trzy dzień później 11 maja 2016 r.

Tematyka pierwszej sesji naukowej była poświęcona procedurom kanonicznym. Jej obradom przewodniczył prof. dr hab. Piotr Krajewski. Jako pierwszy wystąpienie zatytułowane: *Ciężar dowodu w postępowaniu o stwierdzenie nieważności małżeństwa* przedstawił prof. zw. dr hab. Bartosz Rakoczy. Następnie głos zabrał ks. prof. zw. dr hab. Ryszard Sztymchmiler, który zaprezentował referat: *Udział adwokata w procesie o nieważność małżeństwa po reformie procesu z 2015 roku*, wyjaśniając licznie zebranej publiczności konsekwencje zmian wprowadzonych przez motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus* z perspektywy działań, które w procedurze badania istnienia małżeństwa katolickiego podejmuje adwokat kościelny. Kolejne przedłożenie ks. prof. dr hab. Sylwestra Kasprzaka traktowało o: *Środkach dowodowych z wywiadu w kanonicznym procesie małżeńskim*. Prace pierwszej części konferencji zakończyła emocjonująca dyskusja, po której uczestnicy udali się na przerwę.

Obradom drugiej sesji, która rozpoczęła się o godzinie 11:40, przewodniczył ks. prof. zw. dr hab. Ryszard Sztymchmiler. Kontynuowano dyskusję skoncentrowaną przede wszystkim na zagadnieniach proceduralnych w optyce prawa kanonicznego. Wysłuchano sześciu wystąpień, z których dwa zaprezentowano w zastępstwie nieobecnych autorów. Ks. dr Maciej Kubala przedstawił zebranych: *Założenia i charakterystykę tzw. „procesu skróconego” w prawie kanonicznym*. Dr Małgorzata Tomkiewicz wygłosiła referat pt: *Małżeństwo a zmiana płci w prawie polskim i kanonicznym – zagadnienia procesowe*, który wzbudził szczególne zainteresowanie zgromadzonej publiczności, co znalazło swoje odzwierciedlenie w zadawanych pytaniach w czasie dyskusji. Wystąpienie mgr. Rafała Kornata dotyczyło: *Różnic między pełnomocnikiem a adwokatem kościelnym co do uprawnień w procesie o nieważność małżeństwa*. Ks. mgr lic. Tomasz Poterała mówił o: *Kwalifikacji homoseksualizmu w sprawach o nieważność małżeństwa w orzecznictwie Roty Rzymskiej*. Następnie referat:

Pastoralny wymiar uproszczenia procedury stwierdzenia nieważności małżeństwa w Kościele katolickim wygłosił mgr Grzegorz Ćwikliński, a przedłożenie: *Uproszczenie procedury stwierdzenia nieważności małżeństwa na mocy motu proprio Mitis Iudex Dominus Iesus a ochrona małżeństwa* odczytano w zastępstwie za mgr lic. Małgorzatę Oroń.

Równolegle do prac w sesji drugiej toczyły się obrady uczestników trzeciego z paneli. Przewodniczyła mu dr Justyna Krzywkowska. Zaprezentowano sześć referatów, których tematyka koncentrowała się wokół zagadnień kanonicznych. Ks. dr Lesław Krzyżak mówił o: *Zadaniach obrońcy węzła małżeńskiego po papieskiej reformie procesu o nieważność małżeństwa z 2015 roku*. Dr Justyna Krzywkowska przedstawiła zagadnienie: *Prawo ubogich a koszty związane z procesem o nieważność małżeństwa*, będące echem szczególnej uwagi, którą papież Franciszek zwraca na powyższy problem w dokumentach reformujących kanoniczne normy procesowe. Mgr Bogumiła Olejnik zaprezentowała temat: *Kompetencja trybunału kościelnego w sprawach o nieważność małżeństwa. Źródła, ewolucja, aktualne ustawodawstwo*. Ks. mgr lic. Marek Paszkowski: *Nieobecność strony w procesie o orzeczenie nieważności małżeństwa*. Mgr lic. Natalia Bohacz: *Zasady procesowe w sprawach o nieważność małżeństwa w świetle reformy Papieża Franciszka zawartej w motu proprio Mitis Iudex Dominus Iesus*. Mgr lic. Agata Tarnacka skupiła się na problemie *Roli biegłego psychologa w procesie rozwodowym oraz procesie o nieważność małżeństwa*.

Po przerwie zainaugurowano prace czwartej sesji. Jej tematyka oscylowała wokół procedur występujących w prawie cywilnym. Obradom przewodniczył dr Maciej Rzewuski. Zaprezentowano sześć referatów. Ks. prof. dr hab. Mieczysław Różański wspólnie z dr. Michałem Turośnikiem zaprezentowali zagadnienie: *Rozwiązanie małżeństwa w Kodeksie Napoleona*. Dr Joanna Studzińska wygłosiła referat: *Charakter postępowania o wykonywanie kontaktów z dzieckiem oraz o ich wyegzekwowanie*, zwracając uwagę na trudność, jaką spotyka rodzica pozbawionego możliwości kontaktów z dzieckiem, do których jest uprawniony orzeczeniem sądowym, a którego realizacja często staje się mocno utrudniona lub wręcz niemożliwa. Dr Dorota Krekora-Zajac wystąpiła z przedłożeniem: *Postępowanie w sprawie ustalenia pochodzenia dziecka od matki jako współczesne wyzwanie prawa rodzinnego*, a dr Aleksandra Klich: *Hierarchiczność środków dowodowych w sprawach małżeńskich – zagadnienia praktyczne*. Referat pt: *Ograniczenie jawności postępowania w sprawach małżeńskich i rodzinnych* wygłosiła mgr Karolina Ziemianin, a mgr Michał Wojdała mówił o: *Znaczeniu dokumentacji medycznej w sprawach o unieważnienie małżeństwa*.

Przedostatnia z wtorkowych sesji toczyła się równolegle do obrad w panelu czwartym. Jej pracom przewodniczyła dr Magdalena Rzewuska. Była to bardzo rozbudowana sesja, w której słuchaczom zaprezentowano aż dziesięć wystąpień. Jako pierwszy zabrał głos dr Dawid Daniluk, który pochylił się nad

tematem: *Nakaz zapłaty sumy pieniężnej w sprawach dotyczących wykonywania kontaktów rodziców z dzieckiem*. Dr Anna Urbańska-Łukasiewicz przedstawiła referat: *Wpływ nowelizacji KRO i KPC z 2015 r. na postępowania w sprawach między rodzicami a dziećmi*. Mgr Paweł Kędziora mówił o: *Przy sposobieniu pełnym w prawie polskim*. Mgr Magdalena Tuszyńska poruszyła zagadnienie: *Procedura odebrania dziecka w prawie polskim*. Mgr Paulina Konarska wygłosiła referat: *Mediacja w sprawach o rozwód jako instytucja służąca ochronie trwałości małżeństwa i rodziny*, mgr Mateusz Fąfara: *Rola mediatora w sprawach rozwodowych*, a mgr Rafał Wójcicki: *Postępowanie cywilne odrębne o rozwód a dobro małoletnich dzieci*. Kolejni prelegenci to: mgr lic. Piotr Jantos: *Sądowa kontrola porozumienia małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie*, mgr Piotr Aszkiełowicz: *Ochrona wolności sumienia i wyznania rodziców w postępowaniu przed sądem opiekuńczym*, mgr Anna Kledyńska: *Uprawnienia i obowiązki wynikające z prawa do lokalu mieszkalnego służącego zaspokajaniu potrzeb rodziny*. Część z referatów została przedstawiona w zastępstwie autorów, którzy z różnych przyczyn nie mogli osobiście wziąć udziału w obradach.

Ostatniej z wtorkowych sesji przewodniczył ks. prof. dr hab. Mieczysław Różański. Wysłuchano następujących referatów: dr Maciej Rzewuski: *Uwagi na temat właściwości sądu w sprawach małżeńskich*, dr Edyta Gapska: *Internetowe metody rozwiązywania sporów małżeńskich w postępowaniu cywilnym*, w którym Autorka zaprezentowała to nowoczesne narzędzie komunikacyjne jako efektywny sposób mediacji w sytuacji konfliktu pomiędzy małżonkami w czasie trwającej procedury cywilnej, dr Anna Natalia Schulz: *Zasada partycypacji dziecka w postępowaniach w sprawach rodzinnych i małżeńskich – wybrane zagadnienia prawnoporównawcze*, dr Katarzyna Ciućkowska-Leszczewicz: *Dochodzenie roszczeń wynikających ze szkody wyrządzonej przez małoletniego*, dr Magdalena Rzewuska: *Dochodzenie roszczeń alimentacyjnych*, dr Jerzy Akińcza: *Zawezwanie do próby ugodowej wobec biegu terminu przedawnienia. Potrzeba właściwej wykładni*. Prace sesji zakończono dyskusją, w której głównie omawiano zagadnienia dotyczące małoletnich – zarówno w sytuacji zaistnienia spowodowanej przez nich szkody i domagania się wynikających z tego faktu roszczeń, jak również trudności związanych z obecnością dzieci w postępowaniu sądowym, w którym swoich racji, głównie na podstawie przepisów zawartych w KRO, dochodzą ich rodzice lub opiekunowie prawni.

Po zmaganiach intelektualnych pierwszego dnia konferencji organizatorzy zaprosili przybyłych gości na Mszę świętą, którą w akademickim kościele pw. Świętego Franciszka z Asyżu w Olsztynie-Kortowie odprawił Koadiutor Warmiński ks. abp dr Józef Górzyński. Po uczcie duchowej udano się uroczystą kolacją w Restauracji *Panorama* Hotelu Park w Olsztynie.

Drugi dzień konferencji, której obrady przeniesiono do Centrum Konferencyjnego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, zainauguro-

wało wystąpienie reprezentanta sponsora wydarzenia Credit Agricole Bank Polska S.A. Witolda Zielińskiego. Zmagania naukowe siódmej sesji łączyły w sobie tematykę skupioną wokół postępowania cywilnego oraz administracyjnego. Temu panelowi przewodniczył ks. prof. zw. dr hab. Artur Mezglewski. Jako pierwsza zabrała głos dr hab. Anna Tunia, która zachęciła słuchaczy do próby odpowiedzi na pytanie postawione w tytule jej wystąpienia: *Procedura zawarcia małżeństwa konkordatowego – administracyjna czy cywilna?* Dr Piotr Piszczek pochylił się nad zagadnieniem stanowiącym echo problemów współczesnego świata: *Ochrona rodzin cudzoziemców w praktyce orzeczniczej sądownictwa administracyjnego*. Dr Maciej P. Gapski zaprezentował zebranym niezmiernie interesujący problem dotyczący osób, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, a z którego nie potrafią się należycie wywiązać: *Status prawny dłużnika alimentacyjnego w postępowaniu w przedmiocie przyznania świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego*. Mgr Piotr Wrona kontynuował zagadnienie z obszaru świadczeń alimentacyjnych i przedstawił referat: *Dochodzenie roszczeń alimentacyjnych na podstawie postanowienia o udzielenie zabezpieczenia*. Mgr Adrianna Tymieniecka zmierzyła się z zagadnieniem: *Postępowanie o nadaniu dziecka nazwiska z perspektywy prawa polskiego*. Z kolei: *Ustalenie faktu rozkładu pożycia małżeńskiego w procesie cywilnym*, to tytuł wystąpienia mgr. Doriana Lewandowskiego. Mgr Magdalena Debita wygłosiła referat: *Ochrona życia poczętego w świetle orzecznictwa polskiego*, w którym zaprezentowała realizację przepisów prawnych dotyczących ochrony życia człowieka w okresie prenatalnym zawartych w Konstytucji RP oraz kodeksach cywilnym i karnym w praktyce polskiego sądownictwa.

Równoległe do obrad w sesji siódmej, swoje wystąpienia prezentowali najmłodszy adepci nauk prawnych koordynowani przez dr. Dawida Daniluka. Wysłuchano następujących wystąpień: Łukasz Pilarz: *Przyszłość ubezwłasnowolnienia w Polsce – uwagi proceduralne na tle wymogów prawa międzynarodowego*, Mateusz Subkowski: *Istnienie małżeństwa i jego ustanie a postępowanie w sprawie zmiany płci według aktualnego stanu prawnego oraz w świetle projektu ustawy o uzgadnianiu płci*, Julita Przeradzka: *Dokumenty potrzebne do wniesienia sprawy o separację w prawie kanonicznym i polskim*, Ewelina Lewandowska: *Proces o nieważność małżeństwa kanonicznego a ustalenie nieistnienia małżeństwa cywilnego*, Aneta Klimowicz wespół z Katarzyną Jędrzejczyk: *Obowiązki notariusza w procesie o nieważność małżeństwa*, Karolina Rzeczowska: *Trudności interpretacyjne „ważnych powodów” w zezwoleniu sądu na małżeństwo małoletniej*, Milena Powirska: *Wywiad środowiskowy na zlecenie sądu*, Mateusz Tubisz: *Zasady zwalniania z kosztów sądowych w sprawach małżeńskich i rodzinnych*, Magdalena Turulska: *Postępowanie o prawa dziecka na podstawie wyroków rozwodowych*, Agata Skowron i Marek Majerski: *Postępowanie w sprawach o unieważnienie małżeństwa ze względu na chorobę psychiczną lub niedorozwój umysłowy*, Laura Urbańska: *Poszlaka jako środek dowodowy w sprawach małżeńskich i rodzinnych*, Emilia Rosiak:

Przyjazny Pokój Przesłuchań Dzieci – wymagane standardy, Natalia Rudzińska: *Interwencja kuratora rodzinnego w rodzinę na podstawie wydanych zarządzeń sądu opiekuńczego*, Paulina Paleń: *Ingerencja sądowa w prawo do kontaktu z dzieckiem*. Należy podkreślić wysoki poziom merytoryczny tychże wystąpień, które zostały zaprezentowane w sesji ósmej. Bardzo duża ilość wygłaszanych referatów nie pozwoliła na przedłużenie panelu o dyskusję.

Ostatnia sesja dwudniowej konferencji została poświęcona procedurom karnym. Przewodniczący dziewiątemu panelowi ks. dr Maciej Kubala zaprosił prelegentów do zabrania głosu. Jako pierwszy swój referat przedstawił ks. prof. zw. dr hab. Artur Mezglewski, który pochylił się nad zagadnieniem: *Naruszenie zasady ochrony rodziny w przepisach ruchu drogowego*. Dr Bartłomiej Gadecki zaprezentował temat: *Ochrona małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym w sprawach przeciwko rodzinie i opiece (zagadnienia wybrane)*. Mgr Elwira Natalia Kałędek szeroko dyskutowany w sesji siódmej problem świadczeń alimentacyjnych ujęła z perspektywy nauk penalnych: *Wybrane zagadnienia teorii i praktyki postępowania karnego w sprawach o przestępstwo niealimentacji*. Natomiast *Ochrona kobiet przed przemocą w praktyce orzeczniczej sądownictwa w Polsce* to tytuł referatu przygotowanego przez Kacpra Milkowskiego. Anna Warakomska skupiła się na obecności szczególnego uczestnika procedury karnej: *Dziecko jako świadek w procesie karnym*. Czas przewidziany na zadawanie pytań okazał się w tym panelu bez wątpienia za krótki, ponieważ zainteresowanie publiczności rozszerzeniem poruszonych w referatach zagadnień było bardzo duże. Dzięki skorzystaniu z doświadczenia zawodowego zdobytego w pracy w wymiarze sprawiedliwości, prelegenci mogli, poza teoretycznym rozwiązaniem wskazanych problemów, podzielić się również praktycznymi aspektami procedowania w trudnych sprawach dotyczących m.in. małoletnich i ich prawa do należytego wychowania i opieki.

Po zakończeniu obrad w sesji dziewiątej uczestnicy konferencji zebrali się na podsumowaniu dwudniowych obrad. Organizatorzy, dziękując za liczne przybycie, cieszyli się przede wszystkim z wysokiego poziomu merytorycznego przygotowanych wystąpień, które zawierały wiele interesujących postulatów zmian zarówno do prawa obowiązującego, jak też tworzenia nowych norm, które uregulują kwestie nierozwiązane a pilnie potrzebne na gruncie procedur w sprawach małżeńskich i rodzinnych. Zaproszono również do uczestnictwa w kolejnej – piątej już konferencji naukowej prawa procesowego o wymiarze ogólnopolskim. Po zakończeniu podsumowania prelegenci oraz przybyli goście udali się na uroczysty obiad, który finalizował dwudniowe spotkanie. Organizatorzy zadbali również o możliwość pogłębienia zagadnień prezentowanych w trakcie wygłaszania referatów poprzez przygotowanie pokonferencyjnej monografii, a także zamieszczenie pełnych tekstów wybranych artykułów na łamach „Kortowskiego Przeglądu Prawniczego”.